

**TENTO DOKUMENT OBSAHUJE POUZE
VYBRANÉ STRÁNKY ZE
SOCIOEKONOMICKÉHO ATLASU OSTRAVY**

DOPRAVNÍ INTENZITA
EKONOMICKÉ SEKTORY KRIMINALITA
REGIONALIZACE

VĚKOVÉ KATEGORIE
AGLOMERACE
EKONOMICKÁ ODVĚTVÍ
HMMS

DOPRAVNÍ
DOSTUPNOST
MIGRACE
HRUBÁ
MÍRA
MIGRAČNÍHO
SALDA
HMMS
BYDLENÍ
VĚKOVÉ
KATEGORIE
CONCENTRACE
SOCIO

SOCIOEKONOMICKÝ ATLAS OSTRAVY

SOCIOECONOMIC ATLAS OF OSTRAVA

ACCENDO

Ing. Lubor Hruška-Tvrďý, Ph.D.
Ing. Pavel Kukuliač a kolektiv

EKONOMICKÁ
DOPRAVNÍ
INTENZITA

ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, o. p. s.

SOCIOEKONOMICKÝ ATLAS OSTRAVY **SOCIOECONOMIC ATLAS OF OSTRAVA**

Lubor Hruška-Tvrdý, Pavel Kukuliač a kol.

Ostrava 2011

Tato publikace byla zpracována v rámci grantu: „Industriální město v post-industriální společnosti“. / *This publication was prepared under the grant: "The Industrial City in Post-industrial Society."*

Grant byl finančně podpořen Grantovou agenturou České republiky a byl evidován pod číslem 403/09/1720. / *The grant was financially supported by the Grant Agency of the Czech Republic and it was registered under the number 403/09/1720.*

Na jeho řešení se podílelo konsorcium: / *It was solved by the consortium:*

- VŠB – Technická univerzita Ostrava, zastoupená Ing. Luborem Hruškou-Tvrdým, Ph.D.;
- Ostravská univerzita, zastoupená, prof. PhDr. Janem Kellerem, CSc.;
- společnost SC&C, zastoupená doc. RNDr. Janem Řehákem.

V rámci zpracování map a textů byly využity podklady z výzkumů a projektů společnosti PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o. Data a texty za společnost PROCES připravila Ing. Ivana Foldynová. Návrh obálky Ing. Radek Fujak. PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o. / *The maps and texts inside the publication are based on materials from research and projects of PROCESS - Centre for Development of Municipalities and Regions, Ltd. Data and text prepared by Ing. Ivana Foldynová. The cover design by Ing. Radek Fujak. PROCESS - Centre for Development of Municipalities and Regions, Ltd.*

Jazyková česko – anglická korektura

Jazyková škola EDDICA, spol. s r. o – Ing. Tomáš Dvořáček

Odpovědný redaktor

Ing. Hana Doleželová

Obálka publikace

Ing. Radek Fujak

Grafická úprava

Nika Chadzipanajotidisová

Recenzovali / Scientific reviewers:

PhDr. Juraj Hon (sociologie/sociology), Marketingová laboratoř Ostrava

Ing. arch. Cyril Vltavský (urbanismus a územní plánování/urbanism and spatial planning), hlavní architekt Statutárního města Ostrava

Doc. Ing. Marian Lebiedzík, Ph.D. (ekonomie/economics), náměstek hejtmana Moravskoslezského kraje pro oblast regionálního rozvoje

Autorský kolektiv (včetně podílu na publikaci) / Authors:

Ing. Lubor Hruška-Tvrdý, Ph.D.

VŠB – Technická univerzita Ostrava, PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o. (35 %)

Ing. Pavel Kukuliač

Institut geoinformatiky; VŠB – Technická univerzita Ostrava (35 %)

Ing. Ivana Foldynová

Stavební fakulta, VŠB – Technická univerzita Ostrava, PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o. (10 %)

Doc. Dr. Ing. Jiří Horák

Institut geoinformatiky; VŠB – Technická univerzita Ostrava (10 %)

Ing. Igor Ivan, Ph.D.

Institut geoinformatiky; VŠB – Technická univerzita Ostrava (10 %)

Klíčová slova: sociologie města, desindustrializace, migrace, suburbanizace, kriminalita, sociální rizika, aglomerace, ekonomická transformace

Keywords: urban sociology, desindustrialization, migration, suburbanization, crime, social risks, agglomeration, economic transformation

Vydala: ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, o.p.s., Ostrava 2011 / *Published by ACCENDO – Centre for Science and Research, Ostrava 2011*

Vydání první / *First edition*

Překlad / *Translation* Mgr. Jana Václavíková

Copyright: © Lubor Hruška-Tvrdý 2011

ISBN 978-80-904810-2-2

**ACCENDO – Centrum pro vědu
a výzkum, o. p. s.**

**SOCIOEKONOMICKÝ ATLAS
OSTRAVY**

Lubor Hruška – Tvrdý, Pavel Kukuliač a kol.

OSTRAVA 2011

ÚVOD

INTRODUCTION

Sídelní struktura Moravskoslezského kraje prochází v současné době výrazným procesem přeměny, který je způsoben několika vlivy. Mechanismy tohoto děje způsobují proměnu dosud známých sociálních struktur společnosti. Dochází k úpadku tradičních oblastí ekonomiky a tradičních profesí, které jsou úzce spjaty s prostorem a to především v industriálních městech. Zároveň dochází k hlubším majetkovým, mocenským a sociálním nesouměřitelnostem, které se projevují i v prostorové struktuře osídlení. Akteři regionálního rozvoje nejsou tak jako dřív, úzce spjati s územím, protože sídla jejich firem jsou mimo region. Procesy globalizace tak zmenšují možnosti veřejné správy regulovat procesy v území, což zvyšuje tlak na management obcí při plánování budoucího vývoje území a jeho udržitelnosti. Mění se rozložení ekonomických aktivit v prostoru i jejich struktura. Na jedné straně vznikají nové periferie a sociálně vyloučené oblasti a na straně druhé se zvyšuje neregulovaná zástavba v procesu suburbanizace v okolí měst. Suburbanizace v důsledku nedostatku účinných regulativních nástrojů se vyznačuje vysokými nároky na zábor půdy i náklady na budování dopravní a technické infrastruktury. V porovnání s kompaktní zástavbou jsou takto lokalizované objekty příčinou mnohem vyšší spotřeby energie, vody i jejich ztrát v rozvodných sítích. Lidé zde bydlící jsou mnohem více závislí na používání individuální automobilové dopravy. Doprovodným jevem zde vznikajícím je sociální segregace. Klesá celková rozloha částečně přirozených ekosystémů, biocenter a biokoridorů i půd vhodných pro zachování udržitelného stupně zemědělského, lesnického a rekreačního využívání krajiny.

Současné procesy ekonomické koncentrace a populační dekoncentrace „rozmazávají“ hranice měst. Rozvoj dopravy ovlivňuje polycentrický model osídlení Ostravské aglomerace, který je jedinečný v rámci České republiky.

Socioekonomický atlas Ostravy je součástí projektu „Industriální město v postindustriální společnosti“. Projekt analyzoval procesy deindustrializace v jednotlivých aspektech (kriminalita, transformace ekonomických aktivit, dopady na komunity, migrační procesy). Typickým zástupcem takového města, které prochází přeměnou z města industriálního na post-industriální a kde se tlaky deindustrializace projeví zřetelně, je Ostrava. Lze ji tedy považovat za jakousi sociologickou laboratoř. Jako nejvhodnější forma prezentace klíčových procesů v rámci Ostravy se jeví zmapování těchto procesů prostřednictvím socioekonomického atlasu.

Atlas popisuje vývoj Ostravy v šesti vzájemně provázaných kapitolách, které jsou tvořeny především mapovými listy s krátkým analytickým textem podávajícím základní informace o sledovaném jevu a odkazy na literaturu. První část je věnována poloze a vymezení Ostravy. Je zde popsáno jak geografické, tak i administrativní vymezení Ostravy, objasněn historický vývoj města a stanovena spádová jeho oblast. V závěru první části je vymezena Ostravská aglomerace, kterou lze považovat za samostatný prvek sídelní struktury s intenzivními prostorovými vazbami.

Druhou kapitolou je analýza demografické struktury v Ostravě, rozebírající hustotu zalidnění ve městě a v Moravskoslezském kraji, stárnutí populace, rozložení obyvatel v předproduktivním a postproduktivním věku a věkovou strukturu obyvatel Ostravy. Konec této kapitoly analyzuje koncentraci obyvatel v Moravskoslezském kraji a migrační procesy obyvatel Ostravy. Právě procesy desindustrializace ovlivnily migrační chování obyvatel a v rámci těchto trendů došlo k snížení počtu obyvatel Ostravy především migrací. Za posledních 20 let se počet obyvatel Ostravy snížil o 10 %. Nicméně většina obyvatel odchází do zázemí Ostravy.

Následující část je zaměřena na ekonomickou strukturu Ostravy, která se mění v souvislosti s procesem desindustrializace. Na základě tohoto procesu dochází k proměně ekonomických aktivit v rámci města. Mapové výstupy se věnují zejména vývoji zaměstnanosti a jejího rozložení, vývoji počtu pracovních míst a ekonomických odvětví, včetně podnikové struktury a míry podnikatelské aktivity v Ostravě. Transformace ekonomické základny Ostravy je doprovázena vznikem brownfields a růstem novým komerčních ploch.

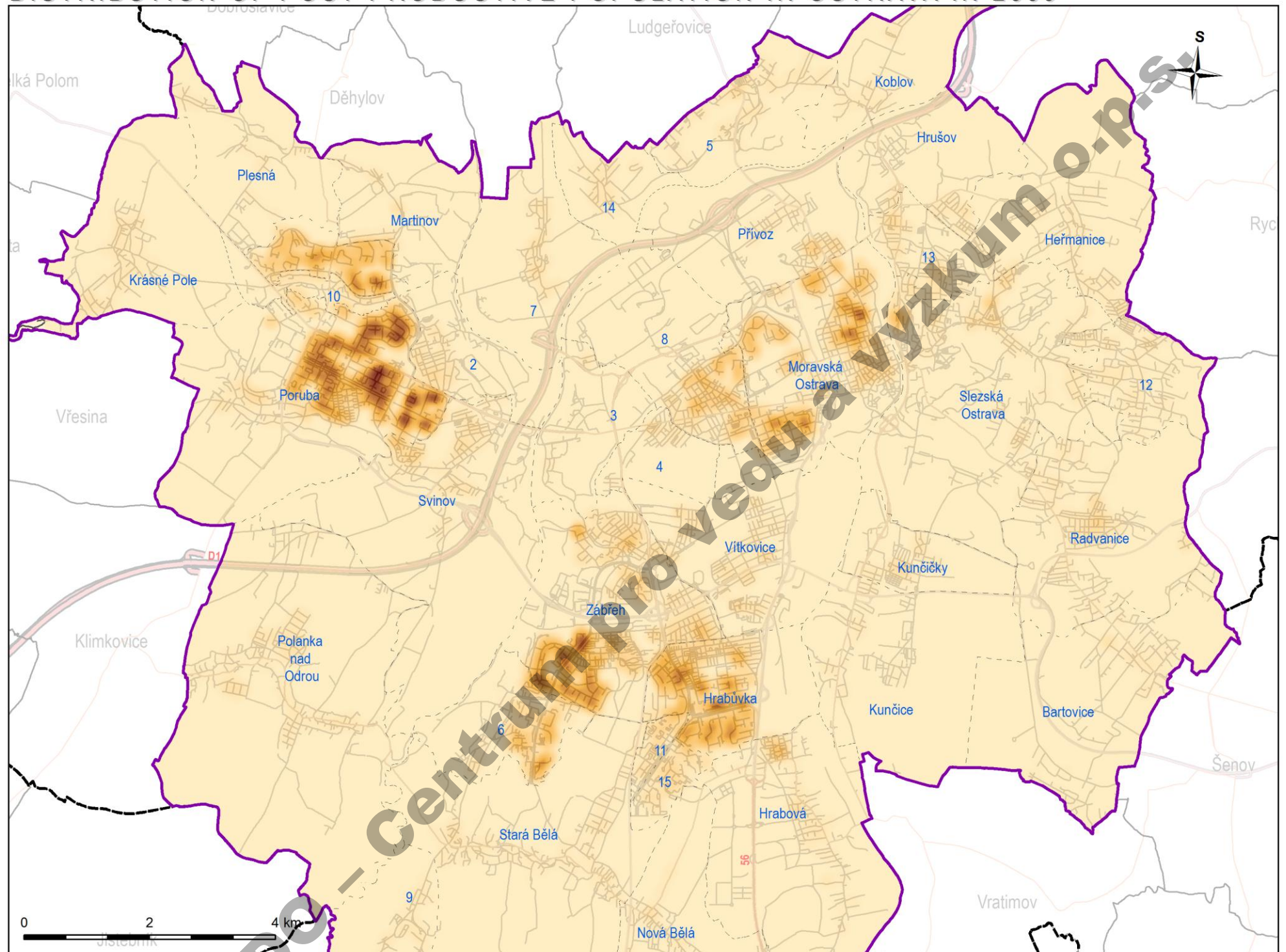
Proces desindustrializace je doprovázen nárůstem sociálních rizik. Ohrožení obyvatelé jsou často koncentrováni v oblastech s horší kvalitou bytového fondu a vytváří se vyloučené lokality. Na tato sociální témata je zaměřena čtvrtá kapitola. Věnuje se tématům nezaměstnanosti, pomoci v hmotné nouzi a kriminality.

Pro rozvoj města a propojení jednotlivých funkčních ploch, tzn. výrobních, obytných a ploch určených pro služby, je klíčová dopravní infrastruktura a její využití, čemuž se věnuje kapitola pátá. Do průmyslových podniků v Ostravě vždy dojíždělo denně za prací velké množství lidí, proto byla klíčová dostupnost veřejnou hromadnou dopravou. V současné době dochází k poklesu přepravovaných osob, narůstá individuální doprava. Pro polycentrický systém osídlení je veřejná hromadná doprava stále velmi důležitým faktorem.

Poslední část atlasu řeší bydlení jako základní funkci města, která je ovlivněna demografickými a socioekonomickými procesy uvedenými v předchozích kapitolách. Obsahuje rovněž cenovou mapu pozemků a vymezení rezidenčních ploch v Ostravě a okolí, včetně rozboru změn zastavěného území města.

ROZLOŽENÍ OBYVATEL V POSTRODUKTIVNÍM VĚKU V OSTRAVĚ V ROCE 2009

DISTRIBUTION OF POST-PRODUCTIVE POPULATION IN OSTRAVA IN 2009

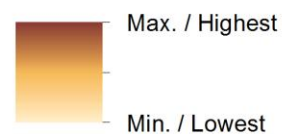
Administrativní hranice / Administration boundaries:

- Hranice ČR / Czech Republic border
- Hranice okresu / District boundary
- Obec / Municipality
- Hranice obce / Municipality boundary
- Část obce / Municipality part
- Hranice části obce / Municipality part boundary
- Ostrava / Ostrava city

Doprava / Transport:

- Dálnice / Highway
- Rychlostní komunikace / Expressway
- Silnice I. třídy / 1st Class Road
- Silnice II. třídy / 2nd Class Road
- Ulice / Street

Intenzita seniorů (65 a více let) / Distribution of senior citizens (aged 65 years and over) within the city:

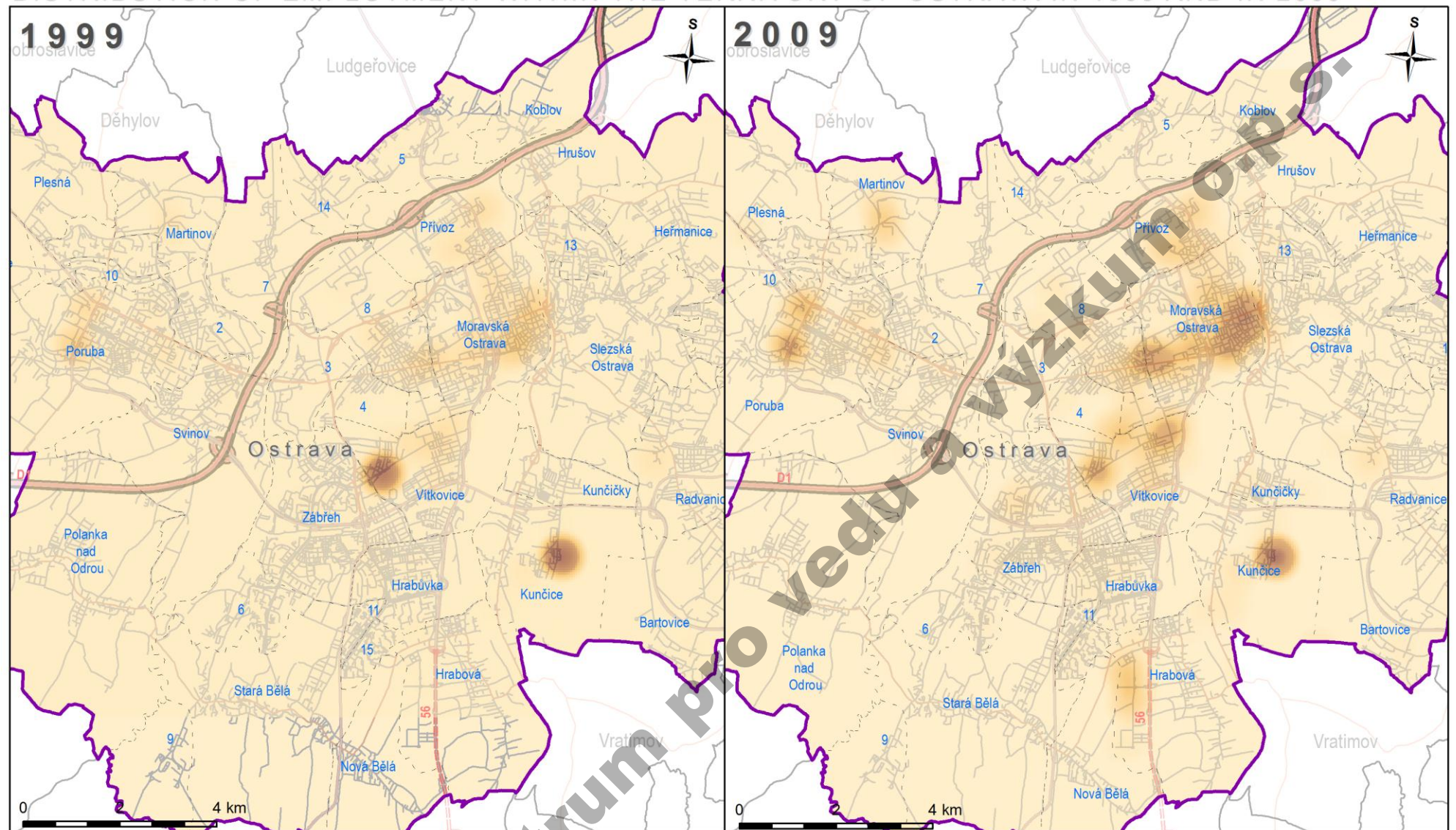
Číselník územních jednotek / Code list for the individual territorial units:

1 Antošovice	6 Výškovice	11 Bělský les
2 Třebovice	7 Hošťálkovice	12 Michálkovice
3 Nová Ves	8 Mariánské hory	13 Muglinov
4 Hulváky	9 Proskovice	14 Lhotka
5 Petřkovice	10 Pustkovec	15 Dubina

Zdroj dat / Data source: ČSÚ, MMO 1.10.2009, ŘSD 2010
 Institut geoinformatiky VŠB-TU Ostrava
 Institute of Geoinformatic Technical university of Ostrava
 Administrativní hranice platné k 1.7.2010
 Administration boundaries valid as of 1.7.2010
 Souřadnicový systém S-JTSK
 Coordinate system S-JTSK

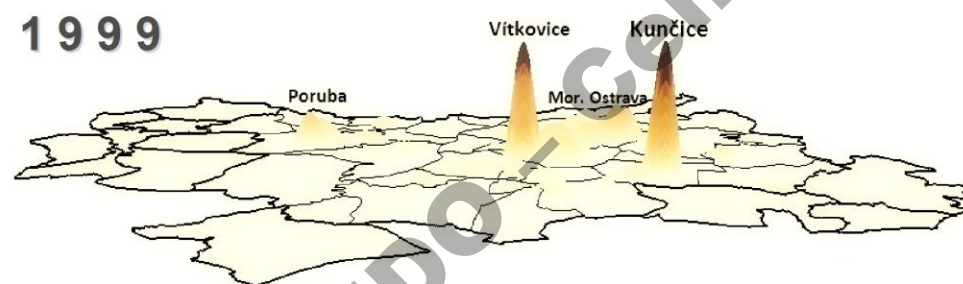
ROZLOŽENÍ ZAMĚŠTNANOSTI V OSTRAVĚ V LETECH 1999 A 2009

DISTRIBUTION OF EMPLOYMENT WITHIN THE TERRITORY OF OSTRAVA IN 1999 AND IN 2009

INTENZITA ZAMĚŠTNANOSTI VE 3D
INTENSITY OF EMPLOYMENT IN 3D

INTENZITA ZAMĚŠTNANOSTI VE 3D
INTENSITY OF EMPLOYMENT IN 3D

Administrativní hranice / Administration boundaries

- Obec
Municipality
- Hranice obce
Municipality boundary
- Část obce
Municipality part
- Hranice části obce
Municipality part boundary
- Ostrava
Ostrava city

Doprava / Transport:

- Dálnice
Highway
- Rychlostní komunikace
Expressway
- Silnice I. třídy
1st Class Road
- Silnice II. třídy
2nd Class Road
- Ulice
Street

Intenzita zaměstnanosti / Intensity of employment:

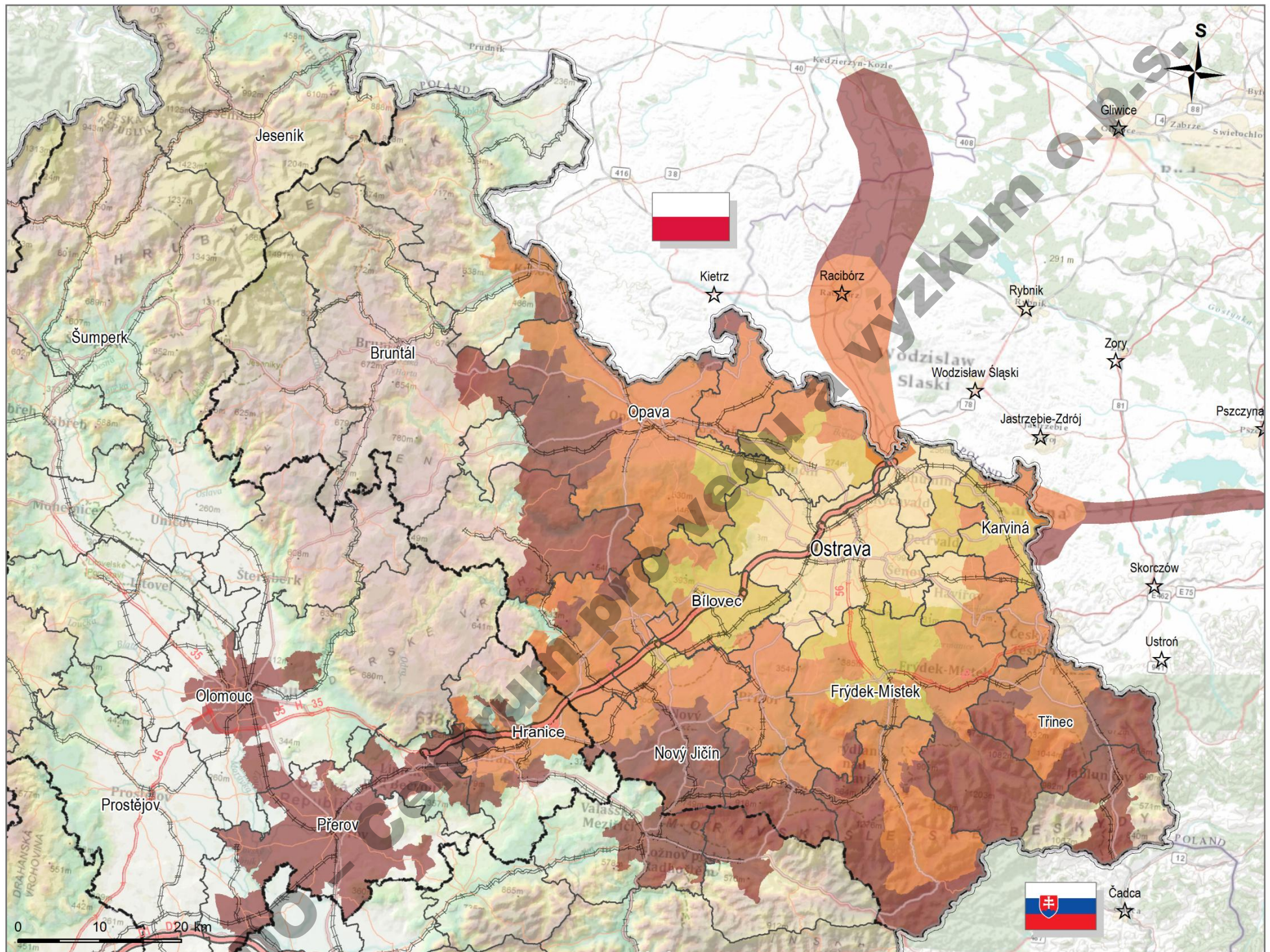
Číselník územních jednotek / Code list for the individual territorial units:

1 Antošovice	6 Výškovice	11 Bělský les
2 Třebovice	7 Hošťálkovice	12 Michálkovice
3 Nová Ves	8 Mariánské hory	13 Muglínov
4 Hulváky	9 Proskovice	14 Lhotka
5 Petřkovice	10 Pustkovec	15 Dubina

Podniky s 25 a více zaměstnanci /
Companies with 25 or more employees

Zdroj dat / Data source: ČSÚ, ÚP OSTRAVA, ŘSD 2010
Institut geoinformatiky VŠB-TU Ostrava
Institute of Geoinformatics Technical university of Ostrava
Administration boundaries valid as of 1.7.2010
Souřadnicový systém S-JTSK
Coordinate system S-JTSK

SPÁDOVÁ OBLAST OSTRAVY DLE DOJEZDU VEŘEJNOU HROMADNOU DOPRAVOU V BŘEZEN 2011
OSTRAVA'S CATCHMENT AREA BASED ON ACCESSIBILITY BY PUBLIC TRANSPORT IN MARCH 2011

Administrativní hranice /
Administration boundaries:

- Hranice ČR
Czech Republic border
- Hranice kraje
Region boundary
- Hranice obce s rozšířenou působností
Boundary of a municipality vested with extended powers

Topografický podklad / Topographic basemap:
<http://www.arcgisonline.com>

Doprava / Transport:

- Dálnice
Highway
- Rychlostní komunikace
Expressway
- Silnice I. třídy
1st Class Road
- Silnice II. třídy
2nd Class Road
- Železniční trať
Railway

Města v Polsku a Slovensku /
Towns in Poland and Slovakia:

Nadmořská výška /
Elevation (above sea level):

- 1491 m n.m. / m (Praděd)
- 194 m n.m. / m (soutok Odry a Ostravice)
(Junction of the Rivers Odra and Ostravice)

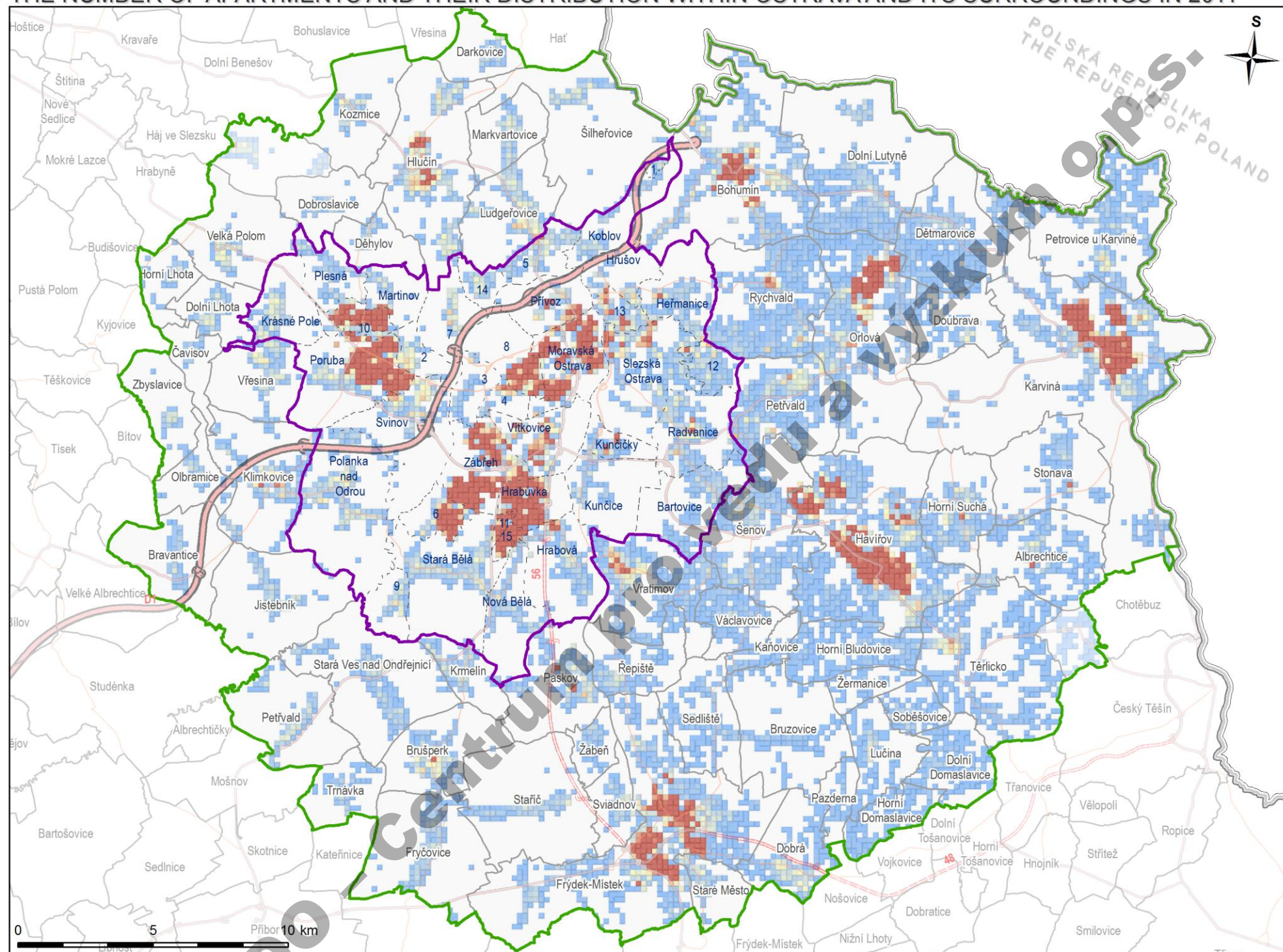
Spádová oblast / Catchment Area

- do 15 minut
within 15 minutes
- do 30 minut
within 30 minutes
- do 60 minut
within 60 minutes
- do 90 minut
within 90 minutes

Zdroj dat / Data source: ČSÚ, ESRI ArcGIS, ŘSD 2010
Institut geoinformatiky VŠB-TU Ostrava
Institute of Geoinformatics Technical university of Ostrava
Administrativní hranice platné k 1.7.2010
Administration boundaries valid as of 1.7.2010
Souřadnicový systém S-JTSK
Coordinate system S-JTSK

ROZLOŽENÍ POČTU BYTŮ V OSTRAVĚ A OKOLÍ V ROCE 2011

THE NUMBER OF APARTMENTS AND THEIR DISTRIBUTION WITHIN OSTRAVA AND ITS SURROUNDINGS IN 2011

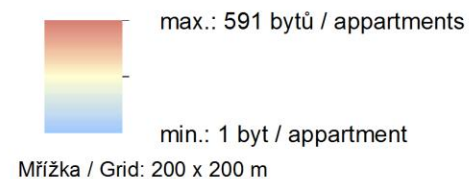
Administrativní hranice / Administration boundaries:

- Hranice ČR
Czech Republic border
- Obec
Municipality
- Hranice obce
Municipality boundary
- Část obce
Municipality part
- Hranice části obce
Municipality part boundary
- Ostrava
Ostrava city
- Užší jádro aglomerace
Narrower core of the agglomeration

Doprava / Transport:

- Dálnice
Highway
- Rychlostní komunikace
Expressway
- Silnice I. třídy
1st Class Road
- Silnice II. třídy
2nd Class Road

Počet bytů / Number of dwelling units:

Číselník územních jednotek / Code list for the individual territorial units:

1 Antošovice	6 Výškovice	11 Bělský les
2 Třebovice	7 Hošťálkovice	12 Michálkovice
3 Nová Ves	8 Mariánské hory	13 Muglinov
4 Hulváky	9 Proskovice	14 Lhotka
5 Petřkovice	10 Pustkovec	15 Dubina

Zdroj dat / Data source: ČSÚ - Adresní místa k 1.1.2011, ŘSD 2010
 Institut geoinformatiky VŠB-TU Ostrava
 Institute of Geoinformatics Technical university of Ostrava
 Administrativní hranice platné k 1.7.2010
 Administration boundaries valid as of 1.7.2010
 Souřadnicový systém S-JTSK
 Coordinate system S-JTSK

Abstrakt

Socioekonomický atlas Ostravy je součástí projektu „Industriální město v postindustriální společnosti“. Atlas popisuje vývoj Ostravy (včetně jejího zázemí), která prochází procesem desindustrializace. V šesti vzájemně provázaných kapitolách mapuje socioekonomické a demografické procesy v území. Kapitoly jsou tvořeny především mapovými listy a vývojovými grafy s krátkým analytickým textem podávajícím základní informace o rozložení a vývoji sledovaného jevu. První část je věnována poloze a vymezení Ostravy a Ostravské aglomerace, včetně specifikace spádové oblasti a historického vývoje města. Následuje kapitola věnovaná demografické struktuře města a migračním procesům. Další kapitola řeší strukturu města z ekonomického hlediska, zejména v aspektech zaměstnanosti, podnikové struktury, podnikatelských aktivit a specifikace brownfields a komerčních ploch na území města. Čtvrtá část atlasu se věnuje sociálním tématům nezaměstnanosti, pomoci v hmotné nouzi a kriminality. V předposlední části publikace je zaměřena na oblast dopravy a dopravní dostupnosti města Ostravy. Náplní závěrečné kapitoly je problematika bydlení z hlediska rozložení bytového fondu a jeho vlastnické struktury. Součástí je rovněž cenová mapa pozemků a vymezení rezidenčních ploch v Ostravě a jejím okolí.

Abstract

Socio-economic Atlas of Ostrava is a part of the project "Industrial City in Postindustrial Society". The Atlas describes the development of Ostrava (including its background), which is actually going under the process of a desindustrialization. In six interrelated chapters it maps the socioeconomic and demographic processes within the city's territory. The chapters contain mainly maps sheets with short analytical text providing basic information about the presence and development of the monitored aspects. The first part defines the location of the city of Ostrava and Ostrava agglomeration, specifies its catchment area and the historical development of the city. The following chapter focuses on the demographic structure of the city and migration processes. Next chapter deals with the structure of the city from an economic point of view, especially in the aspects of employment, structure of companies, entrepreneurial activities and specification of brownfields and commercial areas in the city. The fourth part of the Atlas is devoted to social issues of unemployment, an assistance in material need and the crime. The penultimate part of the publication focuses on transport and transport accessibility of the city of Ostrava. Final chapter deals with the issue of housing areas out of the housing distribution and its ownership structure point of view. There is also the price map and the definition of residential areas in Ostrava and its surroundings.

Autor: Hruška-Tvrdý, L. , Kukuliač, P. a kol

Název: Socioekonomický atlas Ostravy

Místo a rok vydání: Ostrava, 2011, 1. Vydání

Počet stran: 106

Vydala: ACCENDO-Centrum pro vědu a výzkum, o.p.s.

NÁKLAD: 300

Prodejné

Návrh obálky Ing. Radek Fújak, PROCES-Centrum pro rozvoj obcí a regionu, s.r.o.

Odpovědný redaktor Ing. Hana Doleželová

Nakladatel ACCENDO-Centrum pro vědu a výzkum, o. p. s.

Tisk REPRONIS s. r. o.

ISBN 978-80-904810-2-2